

بررسی علل تأثیرپذیری فرهنگ جامعه اسلامی از اباحه‌گری و راه‌های مقابله با آن

میلاد اسدی^۱

سید معصوم حسینی^۲

چکیده:

اباحه به معنای مباح شمردن یا جایز دانستن یک عمل نامشروع به صورت مشروع در جامعه است. خاستگاه آن در غرب است و میانی آن را مکاتبی چون اومانیسیم و لیبرالیسم بنا نهادند. هدف آنان از راه انداختن این جریان، حذف خدامحوری در جامعه و جایگزینی انسان محوری و آزادی مطلق با اهداف مادی و دنیوی است. تأثیرگذار بودن فرهنگ غرب در حوزه عمل و نظر ابزاری در راستای دستیابی به اهداف سرمایه‌داری و سود برتر است. غربی‌ها از گذشته تاکنون به شیوه‌های گوناگون با متمسک شدن به ابزارهای مختلف درصدد تحقق اهداف و آرمان‌های خود در جامعه اسلامی بوده‌اند. این مقاله با روشی توصیفی-تحلیلی و مطالعات کتابخانه‌ای به دنبال پرداختن به این موضوع است که، جریان اباحه‌گری یکی از ابزارهای نوین فکری غرب در تأثیرگذاری بر فرهنگ جامعه اسلامی است. آسیب‌شناسی فرهنگ اسلامی از این جریان روش مناسبی برای مقابله با آن و عدم تأثیرپذیری فرهنگ از آن است.

کلیدواژه‌ها: اباحه‌گری، فرهنگ اسلامی، تأثیرپذیری، مکاتب غربی، آزادی.

^۱ کارشناسی ارشد دانشکده علوم قرآنی کرمانشاه (نویسنده مسئول) Miladasadim@hotmail.com

^۲ عضو هیئت علمی دانشکده علوم قرآنی آمل masoomhosseini@gmail.com

مقدمه:

دین نظام نامه زندگی است که آموزه‌ها و برنامه‌های آن در سه حوزه عقاید، اخلاق و احکام انعکاس یافته است. انتظار دین از دین‌داران آن است که نگرش‌ها و باورهای خود را با آنچه در کتاب و سنت انعکاس یافته است بر اساس تفسیر و تأویل مفسران واقعی دین یعنی پیامبر و اهل‌بیت^(ع) پذیرا باشند و همان‌گونه که به آموزه‌های اخلاقی دین که منطبق با فطرت و سرشت درونی آنان است، پایبندند، به احکام فقهی و شعائر دینی نیز اهتمام بایسته از خود نشان دهند. تأکید بر ملازمت و همراهی عمل صالح در کنار ایمان به عنوان رمز سعادت و نیک بختی که بارها در قرآن انعکاس یافته، حکایت‌گر اهتمام دین به لزوم پایبندی دین‌داران به دو حوزه اخلاق و احکام است که جریان اباحه‌گری آن‌ها را هدف قرار داده و آسیب جدی به آن‌ها می‌رساند (فاضل میبدی، ۱۳۸۳ش، ص ۱۳۴).

واقعیت انقلاب و شرایط داخلی و خارجی، وضعیتی را حاکم نموده و شرایطی را تحمیل می‌کند که پاسداری و نگهداری از آرمان‌ها را با چالش مواجه نموده است. این چالش‌ها، مشروعیت، حقانیت و توانایی انقلاب و مکتب ما را زیر سؤال می‌برد و آغازگر نوعی جنگ پنهان است، که از آن به جنگ نرم یاد می‌شود. امروزه در سطح جهان جوامع غرب حربه‌هایی علیه فرهنگ اسلامی به راه انداخته‌اند و درصدد ضربه زدن به فرهنگ و همچنین نابودی و محو آن و جایگزین کردن فرهنگ خود بجای آن هستند (مریجی، ۱۳۸۷ش، ص ۲۳۴).

اثرگذاری جریان اباحه‌گری بر فرهنگ اسلامی را می‌توان در ظاهر افراد جامعه به‌ویژه نسل جوان دید، امروزه با گسترش ابزار و وسایل ارتباط جمعی، تا حد زیادی غربی‌ها به هدف خود رسیده‌اند، تا جایی که نمادهای اباحه‌گری را نه تنها در ظاهر مردم جامعه بلکه در افکار آنان هم می‌توان مشاهده کرد. طوری که بعضی از افراد، احکام اسلام و شریعت را منسوخ نموده و احکام خود را که برگرفته از تفکر غربی است جایگزین آن می‌نمایند (جعفری، ۱۳۷۶ش، ص ۳۰۱).

اهمیت و ضرورت تحقیق در این موضوع از آن جهت است، اگر یک جریان انحرافی در جامعه‌ای شیوع پیدا کرد به‌منزله‌ی شیوع بیماری واگیردار و کشنده‌ای است که گریبان آن جامعه را فراگرفته است. حال برای درمان و جلوگیری از رشد و پیشرفت آن باید راه‌حلی جست. هدف ما از پژوهش در این موضوع کاربردی نمودن یا علمی کردن تحقیقات و بررسی‌هایمان، در بیان و معرفی این جریان انحرافی و ارائه راهکارهای مقابله با آن است. همچنین موظفیم اگر نتوانیم ریشه‌ی این جریان انحرافی را در جامعه بخشکانیم بلکه مانع از پیشروی آن در جامعه شویم.

در این پژوهش پاسخ به این سؤال‌ها ضروری می‌نماید: دیدگاه اسلام در رابطه با جریان اباحه‌گری و

جایگاه آزادی چیست؟ خاستگاه اباحه‌گری کجاست؟ ارتباط آن با آزادی چه میزان است؟ انسان از نظر اسلام دارای چه جایگاهی است؟ بنیان خانواده از دیدگاه اسلام از چه جایگاهی برخوردار است؟

روش تحقیق پیش گرفته شده در این پژوهش به صورت مطالعات کتابخانه‌ای، مسئله محور و با توصیف، تبیین و تحلیل مفاهیم مرتبط است. روش تحقیق مسئله محور که به قصد حل مسئله و رفع مشکل انجام می‌شود.

با توجه به بررسی‌ها و تحقیقاتی که صورت گرفته است در رابطه با جریان اباحه‌گری، مقاله‌ای با عنوان آفت دین‌داری توسط آقای نصیری انجام گرفته است. ایشان در پژوهش خود به بررسی پیشینه تاریخی پدیده اباحه‌گری پرداخته است، و معتقدند سه عامل از جمله: ۱. عوامل باور شناختی؛ ۲. عوامل روان‌شناختی؛ ۳. عوامل جامعه‌شناختی، در پیدایش و گسترش پدیده اباحه‌گری نقش اصلی را دارند. ایشان اعتقاد به مهربانی مطلق خداوند و بسنده بودن محبت اهل بیت^(ع)، از جمله عوامل باور شناختی، نگاه بدبینانه به دستگاه معرفت‌شناسی دینی از جمله علل روان‌شناختی و پدیده جهانی شدن و فقر و فاصله طبقاتی را از جمله عوامل جامعه‌شناختی در پیدایش و گسترش اباحه‌گری معرفی کرده‌اند. اما در این مقاله با نگاه تازه‌تری به صورت خاص از قبیل: عوامل تأثیرپذیری فرهنگ اسلامی و میزان تأثیرپذیری آن از جریان اباحه‌گری و همچنین راه‌های مقابله با آن پرداخته شده است.

۱- فرهنگ اسلامی

مراد از فرهنگ اسلامی در این پژوهش این است که، اسلام طرز تفکر مخصوص به خود را دارد و به مسلمانان جهان‌بینی خاص خود را می‌آموزد تا عقاید، اعمال و اخلاق آنان بر اساس آن جهان‌بینی ساخته شود و رنگ اسلامی به خود بگیرد.

قرآن، سنت و حدیث منبع و سرچشمه‌های توأمان فرهنگ اسلامی می‌باشند. همه مسلمانان به این دو منبع لایزال ایمان دارند و این تعالیم را مطابق مشیت خداوند بر اوضاع و احوال خاصی که برایشان پیش می‌آید اطلاق و اعمال می‌کنند. قرآن و سنت به عنوان بازتاب توحید، رفتار و شیوه زندگی مسلمانان را شکل می‌دهند. اسلام بیش از هر چیز بر حفظ بنیان خانواده، تأکید کرده است. منظور خانواده در اسلام، همان خانواده کوچک (هسته‌ای) در غرب نیست، بلکه دودمان وسیع‌تری را در برمی‌گیرد که شامل پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها و حتی عمه، خاله، عمو، دایی و اولاد آنان نیز می‌شود. بر حفظ روابط درون خانواده و اصطلاحاً «صله ارحام» یعنی حفظ روابط میان همه کسانی که زاده یک رحم یا دارای پیوندهای خونی و نسبی‌اند، به اندازه‌ای تأکید شده است که دیدار با خویشاوندان و نزدیک بودن به ایشان و حفظ

روابط و پیوندهای خانوادگی، یکی از تکالیف دینی هر زن و مرد مسلمان تلقی شده است. تأکید بر ازدواج نیز به دلیل اهمیت زیاد خانواده است و این اهمیت تا جایی که نکاح را نصف دین دانسته‌اند (نصر، ۱۳۷۳ش، ص ۷۹).

از طرفی مفهوم وسیع فرهنگ که شیوه‌های زندگی مردم را در سراسر کره زمین در برمی‌گیرد، به طور مشخص از اجزا و عناصر متفاوتی که در عین حال به یکدیگر مربوط و وابسته‌اند، تشکیل شده است. فرهنگ به لحاظ تحلیل، غالباً به دو جزء مادی و غیر مادی تقسیم می‌شود.

فرهنگ غیرمادی: فرهنگ غیرمادی عبارت است از: ارزش‌ها، هنجارها، باورها، نگرش‌ها، نمادها (قنادان، ۱۳۷۵ش، ص ۷۸).

فرهنگ مادی: فرهنگ مادی شامل وسایلی است که به دست اعضای پیشین جامعه ساخته شده و برای اعضای حاضر به ارث مانده است (همان، ص ۷۹).

البته به طور کلی برای فرهنگ می‌توان مؤلفه‌هایی چون اخلاق، علم، ادبیات، هنر و مذهب را نیز به عنوان عناصر و اضلاع تشکیل‌دهنده‌ی فرهنگ مورد توجه قرار داد.

اما هدف ما در این پژوهش بررسی علل تأثیرپذیری فرهنگ اسلامی از جریان اباحه‌گری است، بنابراین بحث بیشتر پیرامون فرهنگ مذهبی است و بیش از سایر اضلاع فرهنگ قابل‌مشاهده خواهد بود.

۲- جریان اباحه‌گری

اباحه در لغت به معنی مباح کردن، حلال دانستن و جایز شمردن است (معین، ۱۳۴۲ش، ج ۱، ص ۱۱۶) در فرهنگ و دایرةالمعارف‌های مختلف تعاریفی کم‌وبیش نزدیک از این پدیده ارائه شده که به آن‌ها اشاره می‌کنیم. دهخدا می‌نویسد: «اباحی؛ ملحدی که همه چیز را مباح شمرده. اباحیه؛ جماعت ملحدان که چیزی را روا ندانند» (دهخدا، بی‌تا، ج ۱، ص ۲۸۳).

معین چنین آورده است: «اباحت... عبارت است از نداشتن اعتقاد به وجود تکلیف و روا داشتن ارتکاب محرمات ... اباحتی؛ ملحدی که همه چیز را مباح شمرد و ارتکاب محرمات را روا داند» (معین، ۱۳۴۲ش، ج ۱، ص ۱۱۶). در کل اباحه‌گری، اباحیه، مذهب اباحه‌گری را می‌توان نوعی بی‌مبالاتی، بی‌قیدی، بی‌بندوباری و لابلالی‌گری در برابر ارزش و شعایر دینی و فرهنگی دانست.

اما در اصطلاح فقهی اباحه‌گری یکی از عناوین تکلیفی پنج گانه در برابر حرام و شامل واجب و مستحب و مکروه است. از پدیده اباحه‌گری با عناوینی مختلفی همچون «اباحتی» یا معادل آن در عربی «اباحیه»

یاد شده است. چنانکه در کتب فرق و مذاهب یا مشرب‌های فکری از فرقه یا مشرب و عملی «اباحیه» یاد شده است. دکتر سید جعفر سجّادی در این باره به نقل از نجات الانس و کشاف اصطلاحات الفنون چنین آورده است: «اباحیه، این اصلاح عرفانی است. کسانی که خود را مقید به قیود و وظایف شریعت نمی‌دانند و گویند تقید به احکام شریعت از وظایف عوام‌الناس است نه اهل حقیقت» (مصاحب، ۱۳۵۴ش، ج ۱، ص ۲۶). دایرة‌المعارف اسلامی از دید پدیدارشناسی به این مسئله نگریسته و اباحیه را گروه‌هایی دانسته که برخی از اعمال خلاف شرع را مباح پندارند (همان، ص ۳۱). برخی از صاحب نظران فرهنگی معاصر، اباحه‌گری را مترادف با لجام گسیختگی فرهنگی و ارزشی و به مفهوم «لیبرترینیسم» و آزادی به همراه فروپاشی حریم‌های دینی دانسته‌اند (روزنامه رسالت، گفتگو با دکتر غلامعلی افروز، ص ۱۸). برخی دیگر درباره اباح‌گری چنین ابراز عقیده کرده‌اند: «اباحه‌گری در کلان‌ترین سطح تعریف به معنای افزایش دامنه‌ی مباحات برای رفتارها و کاهش دایره واجبات، محرمات، مکروهات و مستحبات است» (روزنامه اباحه‌گری، عوامل و ریشه‌ها، گفتگو با دکتر عماد افروغ، ص ۲۰).

۱-۲- پیشینه اباحه‌گری

پیشینه اباحه‌گری در غرب به دوران افول قرون وسطی و روی کارآمدن دوران رنسانس برمی‌گردد؛ زیرا در غرب با افول قرون وسطی انسان محوری احیا گشت و از مبانی فکری اومانیسم قرار گرفت و در این هنگام دوران نوزایی علم یا رنسانس شکل گرفت و با از سرگیری این جریان در غرب مکاتب فکری- فلسفی چون اومانیسم و لیبرالیسم شکل گرفت که همین مکاتب مبانی فکری اباحه‌گری را در غرب بنیان نهادند. زیرا بنابر آموزه‌های کلیسا در مکاتب اومانیسم، مسیحیت تبلیغ شده توسط پولس، انسان ذاتاً فاسد و تبه‌کار است و این فساد و خبث باطنی انسان به حدی است که نمی‌تواند خود را نجات دهد، براساس همین طرز تفکر مهم‌ترین مسائلی که در این مکاتب به وجود آمد، اصالت بخشیدن به انسان بود که باید تمام اندیشه‌ها بر محور خواسته‌های او رقم بخورد؛ چراکه هیچ موجودی شریف‌تر از او وجود ندارد. همه باید در خدمت او باشند و او آغازگر و خود هدف است، بنابراین اندیشه‌ها در مکتب اومانیسم، انسان، محور همه‌چیز قرار گرفت یعنی انسان محوری به جای خدامحوری و از طرفی در مکتب لیبرالیسم آزادی مطلق برای انسان تجویز شد. به همین دلیل بر اساس تعریف آنان از آزادی، انسان آزاد است هر عملی را انجام دهد خواه ناپسند و غیراخلاقی باشد. با شیوع این تفکر در جوامع غربی باعث به وجود آمدن بی‌بندوباری‌های اخلاقی شد و آنان برای توجیه این اعمال و رفتارهای نامناسب خود دست به اباحه‌گری زدند؛ زیرا اباحه‌گری را ابزاری برای خارج شدن از اشاره‌ای روحی و روانی از این اعمال غیراخلاقی می‌دانستند و با مباح نشان دادن اعمال خود سعی در مجاز نشان دادن آموزه‌های غیراخلاقی داشتند. از همین جا بود که جریان اباحه‌گری به هنگام نوزایی علم یا دوره‌ی رنسانس در غرب شکل

گرفت و مکاتبی چون اومانیسیم و لیبرالیسم مبانی فکری این جریان انحرافی را شکل دادند (نوذری، ۱۳۷۹ش، ص ۱۳).

۲-۲- نمادهای اباحه‌گری در فرهنگ اسلامی

اباحه‌گری به دو صورت انجام محرمات و ترک واجبات با عطف توجه و محرمات مسلم و مشهور و نه آن دسته که میان فقیهان اختلاف است-گناه مختص زنان و گناه ویژه مردان و گناه نیز به صورت مشترک میان آنان، قابل ارزیابی است. به هر روی به موارد ذیل به عنوان مصادیقی از اباحه‌گری می‌توان اشاره کرد:

-آویختن قطعات طلا به گردن و دست‌ها یا استفاده از ساعت و انگشتر طلا توسط مردان.

-گوش دادن به انواع موسیقی‌های مطرب و زنده که میان جوانان به موسیقی‌های غربی بیشتر معروف است.

-استفاده از مشروبات الکلی بویژه در مجالس لهو و لعب، عروسی‌ها و پارتی‌ها.

-اختلاط شایع زنان و مردان در مجالس عروسی‌ها و میهمانی‌ها، به رغم عدم رعایت پوشش از سوی زنان.

-رقص‌های مشترک و دسته جمعی مردان و زنان که در این دست از میهمانی‌ها رواج یافته است.

-عدم رعایت پوشش شرعی از سوی شماری از زنان و دختران در محیط‌های اجتماعی با آشکارکردن بخشی از موی سر، بخشی از دست‌ها و پاها و استفاده از لباس‌های تنگ و بدن نما.

-ظاهر شدن در سطح جامعه با آرایش شدید و مشهور.

-استفاده از آلات قمار یا ابزار غیر قمار با برد و باخت.

-عدم رعایت پوشش لازم در رفت‌وآمدهای خانوادگی و آمدوشدهای دوستانه؛ در حقیقت این‌گونه رفتارها حکایت‌گر آن است که حریم‌های محرم و نامحرم، با پیوند خانوادگی یا دوستی و همسایگی فرو می‌پاشد.

-عدم اهتمام به اقامه‌ی نماز یومیه و بالطبع عدم حضور در نماز جمعه و جماعات.

همگی موارد که ذکر شد نمونه‌هایی از اباحه‌گری در فرهنگ اسلامی است (نصیری، ۱۳۷۴ش، ص ۶).

۳- نقش وسایل ارتباط جمعی در ترویج اباحه‌گری

به تعبیر ژان کازنو^۱، ورود وسایل ارتباط جمعی باعث شکستن محدوده‌های جغرافیایی می‌شود و شکستن پوسته‌های محدوده‌های بسته جغرافیایی می‌تواند به سطح‌سازی فرهنگی و یکسان شدن الگوها و اندیشه‌ها بیانجامد. با ورود وسایل ارتباط جمعی به همه‌ی زوایای یک جامعه، همبستگی ملی بسط و قوام می‌یابد. قبیله‌های دور افتاده یا یک روستای دور دست از تعلق خود به یک واحد ملی آگاهی می‌یابند و تبادل آگاهی بین آنان، زمینه‌های بسط این تعلق را در عمل فراهم می‌سازند (کازینو، بی‌تا، ص ۱۵۵). درجه تأثیر رسانه‌ها و نیز استقبال همگانی از آن‌ها شدت و ضعف دارد و تابع متغیر رشد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی جامعه است؛ زیرا پیشرفت دانش و فناوری سهم اصلی را در چگونگی بهره‌گیری افراد یک جامعه از رسانه‌های همگانی دارد (فخار طوسی، ۱۳۸۱ش، ص ۳). ولی اصل تأثیر ژرف این ابزار، امری نیست که به آسانی بتوان آن را انکار کرد و این به جهت وقت بسیاری است که افراد صرف خواندن کتاب، مجلات، روزنامه‌ها، تماشای برنامه‌های تلویزیون، گوش دادن به رادیو و رفتن به سینما می‌کنند؛ به‌گونه‌ای که جامعه‌شناسان هنگام بررسی پیامدهای تماشای تلویزیون در کشورهای صنعتی، متوجه شدند که این رسانه جمعی برای کودکان و نوجوانان سه تا شانزده ساله چنان جاذبه‌ای دارد که میانگین وقتی که آن‌ها صرف تماشای تلویزیون می‌کنند، بیش از وقتی که در کلاس درس می‌گذرانند (کوئن^۲، ۱۳۷۲ش، ص ۱۱۲). در میان اقشار جامعه، قشر کودک، نوجوان و جوان تحت تأثیر شدید رسانه‌ها، به ویژه تلویزیون هستند و این امر از دو جهت قابل توجه است: نخست این که پیام‌های وسایل ارتباط جمعی هنگام برخورد با انسان‌های بزرگ و بالغ که دارای ذهنی پرداخته و ساخته شده هستند، کمتر می‌توانند در آن‌ها رسوخ کنند؛ زیرا شخص مکانیسم دفاعی خاصی دارد، ولی این امر درباره‌ی کودکان و نوجوانان تازه به بلوغ رسیده صادق نیست: ذهن کودک و نوجوان، ساده و بدون شبکه به‌هم‌پیوسته، متشکل از اندیشه‌ها و باورها است. هنوز اسرار تحلیل عقاید، سنجش و سپس پذیرش یا طرد منطقی آنان را بازنیافته است. از این رو هنگامی که کودکان بدون هیچ پناه یا حفاظ در برابر وسایل ارتباط جمعی قرار می‌گیرد، سخت تأثیرپذیرند (ساروخانی، ۱۳۷۲ش، ص ۱۷۷). دوم اینکه بنابر تأکید انسان‌شناسان و دانشمندان علوم اجتماعی، شخصیت افراد غالباً در سنین سه تا دوازده سالگی، شکل می‌یابد و سپس در محیط اجتماعی بروز و ظهور می‌کند (جمعی از نویسندگان، بی‌تا، ج ۲، ص ۷۳).

¹ Jean Casino

² Bruce Quinn

۴- دیدگاه مقام معظم رهبری پیرامون تأثیرات اباحه‌گری بر فرهنگ اسلامی

ابتدا دیدگاه مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) را پیرامون آسیب‌هایی که از جریان اباحه‌گری متوجه فرهنگ اسلامی است بیان می‌داریم:

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در بخشی از سخنرانی‌های خود در رابطه با خطرات و آفات‌ی که از سوی دشمنان و بیگانگان فرهنگ ما را تهدید می‌کند فرمودند: عزیزان من فرهنگ از اقتصاد مهم‌تر است. چراکه فرهنگ به معنای هوایی است که ما تنفس می‌کنیم. اگر این هوا تمییز باشد آثاری دارد و اگر کثیف باشد آثار دیگری دارد. فرهنگ یک کشور مانند هواست. اگر می‌خواهیم مصرف تولیدات داخلی به معنای واقعی کلمه تحقق یابد باید فرهنگ تولید داخلی در ذهن مردم جا بیفتد (۱/۱/۱۳۹۳)؛ اگر جهت‌گیری‌ها درست نباشد به همان بلایی دچار خواهیم شد که امروزه برخی از کشورها دچار آن شده‌اند که در آن نظام خانواده برانداخته شده است و شهوات بجای آن برپاشده است. تمرکز دشمنان بر روی فرهنگ بیشتر از همه‌جاست. به خاطر همین تأثیر زیادی که فرهنگ دارد. هدف و آماج دشمنان در زمینه فرهنگ عبارت است از ایمان و باورهای مردم. ایشان به این نکته اشاره نمودند که از روزهای اول انقلاب تا امروز دشمنان همه توان خود را گذاشتند تا مردم را نسبت به پایه‌های انقلاب بی‌تفاوت کنند. ایمان مردم را مورد تهاجم قرار دادند و باورهای قلبی مردم را، این‌ها را نمی‌شود نادیده گرفت (۱/۱/۱۳۹۳)؛ امروزه غربی‌ها، جوامع اسلامی و به‌ویژه ملت ایران را تحقیر کرده و مبانی اسلامی را در ذهن‌ها متزلزل می‌کنند و شعارهای اصلی انقلاب را مورد تعرض جدی قرار می‌دهند، آن‌ها نهاد خانواده را بی‌ارزش جلوه داده و ازدواج را بی‌معنی وانمود می‌کنند؛ این‌ها همان کسانی هستند که اصل اصالت لذت یا لذت‌جویی را امری مطلوب و ارزش می‌دانند و یکی این لذت‌جویی را با اعتیاد و یکی با شهوات و دیگری با کتک زدن به دست می‌آورد. و هرچه را که مایه‌ی لذت کسی باشد این را مایه‌ی مباحات می‌دانند و این‌ها همه از نمودهای ترویج اباحه‌گری غربی است (۱/۱/۱۳۹۳)؛ مقام معظم رهبری در بیانی دیگر اشاره نمودند نمادهای ترویج اباحه‌گری در جوامع اسلامی از سوی غربی‌ها عبارت‌اند از: ترویج احساس حقارت ملی بجای عزت و اعتمادبه‌نفس ملی، شبهه افکنی و بی‌اعتقادی بجای ایمان راسخ، ترویج فرهنگ لذت‌جویی و شهوت‌رانی بجای کار و تلاش و همت بلند (۱/۱/۱۳۹۳)؛ با توجه به هوشیاری مقام معظم رهبری نسبت به رویکردهای فرهنگی غرب و احاطه ایشان به خطمشی‌های دشمن و درک صحیح موقعیت جمهوری اسلامی در این سال‌های متمادی از تهاجم فرهنگی یا شبیخون فرهنگی چنان یاد می‌کنند: «من یک‌وقت گفتم این‌ها دارند شبیخون فرهنگی می‌زنند، این راست است خدا می‌داند که راست است بعضی نمی‌فهمند: یعنی صحنه را نمی‌بینند، کسی که صحنه را می‌بیند ملتفت است که دشمن دارد چه کار می‌کند و می‌فهمد که شبیخون هم است! ... جوان‌های ما شهوت را انداختند

دور، راحتی و لذت را انداختند دور، رفتند به میدان مبارزه و توانستند دشمن را به زانو در بیاورند. حالا دشمن دارد از جوان‌های ما انتقامش را می‌گیرد. انتقامش چیست؟ انتقام او این است که جوان‌های ما را به لذت و شهوات سرگرم می‌کنند، پول خرج می‌کنند و عکس مبتذل چاپ می‌کنند و مجانی بین جوان‌ها منتشر می‌کنند، ویدیو درست می‌کنند، فیلم‌های مهیج شهوت را مجانی می‌دهند» (۱۳۷۲/۲/۵)؛ «عناصر فرهنگی جامعه باید بدانند که امروز دشمن، بیشترین همت خود را روی تهاجم فرهنگی گذاشته است. من به‌عنوان یک آدم فرهنگی این را عرض می‌کنم، نه به‌عنوان یک آدم سیاسی ... الان یک کارزار فکری و فرهنگی و سیاسی در جریان است. هرکس بتواند بر صحنه کارزار و نبرد تسلط پیدا کند خبرها را بفهمد، احاطه ذهنی داشته باشد و یک نگاه به صحنه بیندازد، برایش مسلم خواهد شد که الان دشمن از طریق فرهنگی بیشترین فشار خود را وارد می‌آورد» (۱۳۶۹/۲/۱۲)؛ «یکی از راه‌های تهاجم فرهنگی این بوده است که سعی کنند جوان‌های مؤمن را از پایبندی‌های متعصبانه به ایمان - که همان چیزهایی است، که یک تمدن را نگه می‌دارد- منصرف کنند، همان کاری که در آندلس، در قرن‌های گذشته کردند یعنی جوان‌ها را در عالم فساد به شهوت‌رانی، می‌گساری و این چیزها مشغول کردند، این کار هم حالا دارد انجام می‌گیرد» (۱۳۷۰/۵/۲۱)؛ «این مسئله تهاجم فرهنگی که بنده بارها از آن اسم می‌آورم و حقیقتاً و قلباً و روحاً نسبت به آن حساس هستم، دو شاخه‌ی اساسی و مهم دارد، که هر دوی‌شان برای شما قابل توجه است: یکی عبارت است از جایگزین کردن فرهنگ بیگانه به جای فرهنگ بومی و شاخه‌ی دوم عبارت است از حمله به جمهوری اسلامی و به ارزش‌های جمهوری اسلامی و ارزش‌های ملت ایران، از طریق فرهنگی با نوشتن، با تهیه فیلم‌ها و نمایشنامه‌ها یا تنظیم کتاب‌ها یا فصلنامه‌ها، این کار هم الان در کشور ما با هدایت بیگانه انجام می‌گیرد» (۱۳۸۲/۵/۸).

۵- عوامل تأثیرپذیری فرهنگ اسلامی از اباحه‌گری

عللی که در تأثیرپذیری فرهنگ اسلامی از جریان اباحه‌گری نقش اساسی دارند را در ذیل نام برده و هر یک را توضیح خواهیم داد:

۵-۱- **عدم شناخت و آگاهی:** به اعتقاد ما، علت اصلی و اساسی در تأثیرپذیری فرهنگ اسلامی از جریان اباحه‌گری و نادیده گرفتن ارزش‌ها و ارتکاب جرم و مبتلا شدن به رفتار انحرافی، ناآشنایی و عدم آگاهی است. نادانی و جهل خود منشأ بروز معضلات اجتماعی و مشکلات انسانی است. بی‌شک اگر فرد منحرف، بالاستعداد و توان خود در رسیدن به کرامت انسانی آشنا باشد و از سوی دیگر بداند ارزش‌های حاکم بر جامعه، به‌ویژه ارزش‌های الهی و معنوی، می‌توانند وی را در دستیابی به اهداف والای انسانی و

نیازهای مادی‌اش کمک کنند، به تعبیری نورانیت و هدایت‌گری ارزش‌ها را بشناسد و درک کند، احتمال روی‌گردانی چنین فردی از آن چراغ هدایت رفتار یا نخواهد بود یا بسیار اندک خواهد بود؛ چون می‌فهمد که پیروی از آن ارزش‌ها او را به سمت سلامت روانی و روحی و مادی و معنوی هدایت خواهد کرد. به همین دلیل است که عدم شناخت و آگاهی از الگوها و ارزش‌های فرهنگی جامعه می‌تواند عامل اصلی در شیوع فرهنگ بیگانه در یک جامعه شود (مریجی، ۱۳۸۷، ص ۸۲).

این حقیقت را به خوبی می‌توان در زبان قرآن و روایات دید. ده‌ها آیه و صدها روایت آشکار بر این واقعیت اشاره دارند. برای نمونه در سوره اعراف، علت سقوط انسان از کرامت انسانی و فرو رفتن در ورطه‌ی حیوانیت و پایین‌تر از آن را ناآگاهی و غفلت می‌داند و می‌فرماید: «**اولئک کالانعام بل هم اضل اولئک هم الغافلون**»: آنان همانند چهار پایان بلکه گمراه‌ترند، آنان مانند غافل ماندگانند (اعراف/ ۱۷۹).

یا در زبان امیر المؤمنان علی^(ع): عامل اصلی پرده‌داری و کج دهنی به ذات اقدس الهی، جهل و نادانی است. چنان که در دعای کمیل دارد: «**ظلمت نفسی و تجرأت بجهلی**»: به خودم ستم کردم و جرأت کردم که مرا نشناسم. در صحیفه سجادیه نیز می‌خوانیم: «**أنا الذی بجهله اعصاک**». با نگاهی گذرا در میان روایات این حقیقت را به خوبی می‌توان دید. آگاهی و شناخت ارزش‌های راه سلامت را به سوی فرد و جامعه خواهد گشود. در داستان حضرت یوسف^(ع) می‌بینیم جوانی در برابر زنی که همه مقدمات تحریک قوه شهوانی را فراهم کرد، تنها با اتکاء به ارزش‌های الهی توانست از آن مهلکه نجات یابد و با بهره‌گیری از نور ارزش‌های خدایی‌اش، از فرو افتادن در چاه انحراف برهد؛ چنان چه قرآن می‌فرماید: «**لقد همت به وهم بها لولا أن رءا برهان ربه**»: و در حقیقت آن زن آهنگ وی کرد و یوسف نیز اگر برهان پروردگارش را ندیده بود، آهنگ او را می‌کرد (یوسف/ ۲۴).

۲-۵- تعارض هنجارها: یکی دیگر از عواملی که می‌تواند در تأثیرپذیری فرهنگ اسلامی از پدیده اباحه‌گری مؤثر واقع شود، تعارض هنجارهای جامعه است. توضیح اینکه افراد در کانون خانواده و گروه‌های اولیه خود، ارزش‌های فرهنگی، دینی و خانوادگی را آموخته و از آن پیروی می‌کنند و رفتارهای خود را با آن مطابقت می‌دهند، ولی هنگامی که وارد گروه‌های دیگر اجتماعی می‌گردند، با خرده‌فرهنگ‌های معارض که در ارزش‌ها و هنجارها با ارزش‌های دینی فرد مخالف هستند، روبه‌رو می‌شوند. در چنین شرایطی برخی افراد، برای اینکه منزوی نشوند و یا حتی مورد تمسخر قرار نگیرند، دچار تعارض می‌گردند، چون اگر بخواهند در میان آن گروه خاص جایگاه منزلت اجتماعی بیابند، باید از هنجارهای آن‌ها پیروی کنند. در این صورت از هنجارهای مطابق با ارزش‌های دینی و خانوادگی خود بازمی‌مانند! از این‌رو برخی برای فرار از انزوا، مرتکب رفتارهای خلاف ارزش‌های فرهنگی حاکم یا عام می‌شوند (مریجی، ۱۳۸۷، ص ۱۱۱).

برای مثال می‌توان از جوان‌هایی یادکرد که در خانواده‌های مذهبی رشد کرده و اهل حجاب‌اند یا اهل نماز و روزه‌اند، ولی همین جوانان در محیط دیگر چون دانشگاه تحت تأثیر آن شرایط قرار می‌گیرند تا حدی از اعتقادات خود کوتاه آمده و انجام فریضه‌های دینی و مذهبی نزد آن‌ها کمرنگ می‌شود و تدریجاً امور دیگر برای آنان ارزش محسوب می‌شود (همان، ص ۱۱۲).

۳-۵- فقر و تنگ‌دستی: یکی دیگر از عواملی که می‌تواند در تأثیرپذیری فرهنگ اسلامی از فرهنگ بیگانه مؤثر واقع شود، فقر اقتصادی است. مشکل فقر و تنگ‌دستی، امری نیست که محقق علوم رفتاری و انسانی بتواند در فرآیند تبیین معضلات اجتماعی، به آسانی از کنار آن بگذرد. بنابراین زمینه‌ی کج روی و نادیده انگاشتن ارزش‌های فرهنگی می‌تواند نتیجه فقر و تنگ‌دستی باشد (مربجی، ۱۳۸۷، ص ۱۲۶).

همچنین در روایات نیز به این امر بسیار توجه شده است در اینجا به کلام امیرالمؤمنین بسنده می‌کنیم که فرمودند: هرگاه فقر از درب خانه وارد شود ایمان آن خانه از پنجره بیرون می‌رود. از این گفته‌ی حضرت امیر می‌توان به این نتیجه رسید که فقر و تنگ‌دستی عامل یا زمینه‌ی برای انجام معصیت است چون شخص بی‌ایمان عاری از هر قیدوبندی است. و درجایی دیگر رسول اکرم (ص) می‌فرماید: «لولا رحمة ربی علی فقراء امتی کاذ الفقر یكون کفراً»؛ اگر رحمت خداوند فقیران امتم را بر نمی‌گرفت، فقر آنان موجب کفرشان می‌گردید (حرعاملی، بی‌تا، ج ۲، ص ۴۷).

۴-۵- ضعف سازوکارهای مدیریت فرهنگی: از جمله یکی دیگر از عوامل چالش برانگیز در عرصه‌ی تأثیرپذیری فرهنگ از عوامل بیگانه، فقدان مدیریت کارآمد فرهنگی و نبود مکانیسم واقعی تحقیق یک مدیریت فرهنگی کارآمد است. زیرا در جامعه اسلامی به رغم وجود منابع مادی و مالی و نیروی انسانی فراوان، هم چنان شاهد نابسامانی در عرصه‌ی فعالیت‌های فرهنگی جامعه هستیم که نمونه‌های آن را در موازی کاری‌های سازمانی و نهادی و همچنین عدم استفاده بهینه از فرصت‌های موجود دانسته‌ایم (تقی‌پور، ۱۳۷۱، ص ۶).

۵-۵- ابزار و وسایل تأثیرگذار بر فرهنگ اسلامی

دشمنان، مفاهیم موردنظر خود را با تأمل و به تدریج از طریق وسایل و ابزارهای گوناگون ترویج می‌کنند که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از:

۱-۵-۵- آموزش، زبان، ترجمه و اصطلاحات: آموزش به سبک غربی یکی از روش‌های استعماری نفوذی در برنامه‌های آموزشی کشورهای جهان سوم بوده است یکی از کارکردهای پنهان این برنامه‌های آموزشی که در ظاهر به‌منظور پیشرفت علمی در این کشورها اجرا شده، زمینه‌سازی برای پذیرش فرهنگ

بیگانه و برتر جلوه دادن و انهدام فرهنگ ملی بوده است. زبان نیز می‌تواند مهم‌ترین ابزار نفوذ فرهنگ بیگانه باشد. اگر به‌جای استفاده از لغات خودی، از لغات بیگانه به‌صورت افسارگسیخته در محاورات رسمی و عمومی رواج یابد نسل جدید ممکن است در آینده از معادل فارسی آن لغات محروم و بی‌خبر بماند (کمال طلب، ۱۳۸۰ش، ص ۱۲۴).

در مورد ترجمه نیز می‌توان گفت که اگر آموخته‌های فارغ‌التحصیلان عمدتاً از متون ترجمه شده باشد دانش‌آموختگان امکان تفکر مستقل را از دست می‌دهند و اصطلاحات بیگانه به‌تدریج بجای اصطلاحات هماهنگ و مانوس با فرهنگ خودی می‌نشینند (اسموکز،^۱ ۱۳۷۹ش، ص ۲۱۱).

۲-۵-۵- تبلیغات: تبلیغات گسترده از طریق فناوری ارتباطات و وسایل ارتباط جمعی به دلیل ویژگی‌هایی که برای آن شمرده‌اند بسیار مورد توجه عاملان ترویج اباحه‌گری قرار گرفته است، از جمله: الف) پوشش فراگیر، ب) فرا محیطی بودن، ج) چند حسی بودن، د) قابلیت تطابق داشتن با فهم عوام (جاودانی شاهدین، بی تا، ص ۸).

۳-۵-۵- شایعه: شایعه در اصطلاح خبری بی اصل و نادرستی است که در میان مردم بر سر زبان‌ها بیفتد. شایعه را دولت‌های بیگانه برای ضربه زدن به پیکر یک ملت و برای تأثیر گذاری در بافت فکری و ذهنی آنان دامن می‌زنند (صدیق سروستانی، بی تا، ص ۸۲).

۴-۵-۵- تحریف واقعیت: یکی از رایج‌ترین شیوه‌های مطبوعاتی دست‌کاری و تحریف واقعیت است و این تحریف یا از نوع لفظی است که تحریف‌کننده از خود ساز و برگ‌هایی بر پیکره وقایع و حقایق اضافه می‌کند و چهره‌ی روشن حقایق را تاریک و زشت می‌سازد. به عبارت دیگر لفظ را کم و زیاد می‌کند یا ظاهر هر مطلبی را عوض می‌کند. یا از نوع معنوی، در این نوع تحریف جملات را طوری تفسیر و توجیه می‌نماید تا درست بر خلاف معانی واقعی آنها باشد و گاهی از طریق اغراق و مبالغه واقعیت را تحریف می‌کنند که در این روش تضادهای درونی جوامع را شدت می‌بخشد و مسائل کوچک را بزرگ جلوه داده و مردم را به نظام حاکم یا به دیگر افراد و گروه‌ها بدبین می‌نمایند (کمال طلب، ۱۳۸۰ش، ص ۷۸).

۵-۵-۵- کتاب‌ها و نشریات: از جمله مهم‌ترین ابزارهای که دشمنان اسلام برای ترویج اباحه‌گری و افکار شوم خود بکار می‌گیرند تبلیغات گسترده منفی از طریق کتاب‌ها و نشریات است. اساس ماهیت جنگ فرهنگی بهره‌برداری از تبلیغات و نشریات مبتنی بر دروغ، تهمت، فریبکاری، نیرنگ افکنی و فتنه‌انگیزی برای نفوذ در عواطف و احساسات و جذب مخاطبان به‌منظور استفاده از حمایت‌های آنان در جهت تحقق

¹ Larry Smokers

مقاصد خاص جریان‌های سیاسی و فرهنگی است (طهماسی، ۱۳۸۲ش، ص ۱۵۲).

۶- اهداف ترویج اباحه‌گری در فرهنگ اسلامی

هدف اصلی مروجان جریان اباحه‌گری در فرهنگ اسلامی به راه انداختن حمله فرهنگی و جنگ نرم علیه جامعه برای نیل به آمال و مقاصد شوم خود هستند. آنان جوانان و عناصر تأثیرگذار و تأثیرپذیر و نیروی کارآمد جامعه را مورد هدف قرار می‌دهند؛ زیرا جوانان موتور محرک چرخ‌های پیشرفت و تعالی جامعه‌اند و هر گونه اخلال در عملکرد صحیح آنان به مرگ امیدهای جامعه‌ای که به پیشرفت و صعود نظر دارد منجر خواهد شد (ابوالقاسمی، ۱۳۸۳ش، ص ۸۹).

ذیلاً به مواردی از این اهداف اشاره خواهیم کرد:

- نابودی هویت ملی و مذهبی جامعه و دستیابی به اهداف سیاسی و اقتصادی که تأمین‌کننده منابع قدرت مهاجم باشد.

- ترویج ارزش‌های مشترک غرب به منظور تضعیف ارزش‌های مقاوم فرهنگ اسلامی.

- قدرت روز افزون نظام سرمایه‌داری غرب و حذف نظام متعالی اسلام از جامعه.

- پیشگیری از شکل‌گیری تمدن اسلامی و بیداری اسلامی ناشی از آن.

- تمرکز زدایی از ذهن جوانان جامعه نسبت به راه‌کارهای پیشرفت و توسعه صنعتی و فنی و ...

- بازداشتن جامعه از دستیابی به ارزش‌های علمی.

- ایجاد جو انفعال و عدم حساسیت نسبت به تهاجم نظامی و سیاسی و ...

- ایجاد وابستگی اقتصادی در جامعه اسلامی و نیل به هدف مادی.

همگی موارد بالا نمونه‌هایی از اهداف ترویج جریان اباحه‌گری و تحت تأثیر قرار دادن فرهنگ اسلامی است (کاظمی، ۱۳۷۷ش، ص ۸۵).

۷- مؤثرترین شیوه‌های مقابله با اباحه‌گری در فرهنگ اسلامی

در دنیای امروز کشورها نمی‌توانند دیواری به دور خود بکشند و از برخورد فرهنگ جامعه خود با فرهنگ‌های بیگانه در امان باشند. اگر فرهنگ جامعه‌ای توان خود را از دست بدهد و مردم از فرهنگ

خود گسسته شوند قدرت درست اندیشیدن از آن‌ها سلب می‌گردد و در این دریای ارتباطات غرق می‌شوند. اگر ملتی علاقه‌مند به حفظ و پاسداری از هویت فرهنگی خود باشد سعی کند فرهنگ غیرمادی جامعه‌ی خویش را حفظ نماید. البته این به آن معنا نیست که می‌توان یا باید فرهنگ غیرمادی را کاملاً دست‌نخورده و ثابت و اصیل نگه داشت زیرا تغییر از خصوصیات فرهنگ است. ولی این تغییر در صورتی به هویت فرهنگی آسیب نمی‌رساند که جریان عادی و خود به خودی را بپیماید (علمداری، ۱۳۸۷ش، ص ۱۰۲).

۱-۷- شناخت همه‌جانبه پدیده اباحه‌گری و اهداف دشمن از آن

برای مبارزه با اباحه‌گری و جلوگیری از یورش به فرهنگ اسلامی، شناخت دشمن و اهداف او از این عمل، از الفبای مبارزه و نخستین گام در این زمینه است (طهماسبی، ۱۳۸۲ش، ص ۱۶۰). چنانچه امام صادق^(ع) می‌فرماید: «العالم بزمانه لا تهجم علیه اللوابس»؛ کسی که عالم و آگاه به زمان خود باشد شبهات بر او هجوم نمی‌آورند (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۷۵، ص ۲۶۹).

۲-۷- تقویت بینش دینی و سیاسی مردم

تقویت باورهای دینی و پی‌ریزی بینشی درست در زمینه‌ی تعالیم دینی و سیاست می‌تواند چون سنگری نفوذ ناپذیر مردم را در برابر بمب باران فرهنگی دشمن محافظت نماید و سود جویان غرب را ناکام و ناامید سازد و مردم را به جهت‌گیری صحیح رفتاری رهنمون شود و از کژی و ناهنجاری‌ها بازدارد (مصباح یزدی، ۱۳۸۲ش، ص ۲۳۱).

قرآن کریم در این مورد می‌فرماید: «لیهدیهم ربهم بایمانهم...»؛ پروردگارشان به سبب ایمانشان هدایتشان می‌کند (یونس/ ۹). در این آیه سخن از هدایت انسان در پرتو ایمان به میان آمده است که خود مؤمن از بسیاری از فریبکاری‌ها و لغزش‌ها نجات می‌یابد البته در کنار پرورش نهال ایمان در دل‌های مؤمنین، آگاه ساختن آنان به مسائل سیاسی روز و تبیین هدف شوم دشمن در یورش فرهنگی نیز ضروری است (همان، ص ۲۳۲).

۳-۷- اشباع نیازهای طبیعی انسان از راه‌های مشروع

انسان مجموعه‌ای درهم‌پیچیده از غرایز گوناگون است و رها ساختن نامعقول مردم در بهره‌گیری هر چه بیشتر و به هر شکل ممکن از این نیروهای غریزی و مقدس آنان را از تلاش سازندگی خویش و جامعه باز می‌دارد و جلوگیری از ارضای غرایز در حد مشروع، یا ناتوانی در برآوردن نیازهای طبیعی نیز زمینه را برای او و روی آوردن به سوی برنامه‌های مخرب دشمن فراهم می‌آورد (مصباح یزدی، ۱۳۸۲ش، ص ۲۳۸).

۴-۷- گسترش امر به معروف و نهی از منکر

اگر مردم به این اصل مهم دینی و عقلی آگاهی یابند و خود را مقید و عامل به آن کنند و هر کس در محدوده‌ی زندگی خویش با فساد و زشتی‌ها مبارزه کند و مردم را به نیکی دعوت نماید دشمن هرگز روزنه‌ای برای نفوذ نخواهد یافت (شاهد خطیبی، بی‌تا، ص ۴۰).

خداوند متعال در این باره می‌فرماید: «وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»؛ و باید از میان شما گروهی [مردم را] به نیکی دعوت کنند و به کار شایسته وادارند و از زشتی بازدارند و آنان همان رستگارانند (آل عمران، ۱۰۴). این آیه بیان می‌دارد که امر به معروف و نهی از منکر از لوازم و واجبات اجتماع سالم و صحیح است.

مقام معظم رهبری در اشاره به اهمیت این موضوع و حقیقت می‌فرماید: مسئله‌ی امر به معروف و نهی از منکر تکلیف همیشگی مسلمانان است، جامعه‌ی اسلامی به امر به معروف و نهی از منکر زنده می‌ماند، قوام حکومت اسلامی به امر به معروف و نهی از منکر است (۱۳۷۱/۵/۷).

۵-۷- خودسازی متولیان فرهنگی

در اجرای فرهنگ‌سازی دینی برای مقابله با این نوع از تهاجمات فرهنگی چون اباحه‌گری، گام نخست خودسازی متولیان فرهنگی و گام بعدی دیگرسازی است (شاهد خطیبی، بی‌تا، ص ۴۵).

امام صادق^(ع) می‌فرماید: «كونوا دعاة الناس باعمالكم، و لا تكونوا دعاة بالستكم»؛ با اعمال خود واعظ مردم باشید، و واعظ اعمال با زبان نباشید (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵، ص ۱۹۸).

۶-۷- تلاش برای زدودن فقر اقتصادی

تنگدستی از جمله پدیدترین پدیده‌های جامعه است حقیقت ناگواری که پیشوایان دین آن را زمینه ساز کفر دانسته‌اند، همانطور که در قبل نیز از آن به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر در تأثیرپذیری فرهنگ از آن یاد شد (مریجی، ۱۳۷۸ش، ص ۱۳۵).

پیامبر اکرم^(ص) می‌فرماید: «كاد الفقر ان يكون كفرا»؛ فقر تقریباً بی‌ایمانی است (همان، ج ۷۰، ص ۲۴۶). دانشمندان فقر را عاملی برای آغاز انحراف و بزهکاری می‌دانند.

دیگر شیوه‌های مؤثر را به‌صورت موردی اشاره خواهیم کرد:

استفاده از فن‌آوری نوین در عرصه‌ی فعالیت‌های فرهنگی؛ تقویت رسانه‌های داخلی و غنی‌سازی برنامه‌های فرهنگی با رویکرد تقویت هویت دینی و ملی و خنثی‌سازی تهاجمات فرهنگی دشمن؛ تقویت

مساجد و کانون فرهنگی؛ شناخت کامل فرهنگ اسلامی و ملی؛ مشارکت دادن نوجوانان و جوانان در فعالیت‌های فرهنگی؛ بازنگری در منابع درس دانشگاهی به‌ویژه دروس مرتبط با علوم انسانی (صدیق سروستانی، بی‌تا، ص ۱۲۳).

در پایان کلام گفتار خود را در رابطه با آسیب‌شناسی فرهنگ و تأثیرپذیری آن از جریان اباحه‌گری، با نکات و سفارش‌ها دقیق مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) به جوانان جامعه به پایان خواهیم برد: «جوان‌ها باید هشیار باشند، جوان‌ها باید بدانند آنچه از ورای مرزها به‌وسیله‌ی کسانی که هیچ‌وقت به سرنوشت این ملت به سرنوشت این ملت علاقه ندارد، می‌رسد باید با آن‌ها با احتیاط برخورد کرد. نمی‌شود بی‌قید و شرط هر چه را که از آن سوی مرزها می‌فرستند، پذیرفت؛ اعم از کالا، کالای فرهنگی و همچنین امواج تبلیغی و فرهنگی دشمن در کمین است، به خصوص در کمین جوان‌ها...» (۱۳۸۵/۶/۲۷).

نتیجه‌گیری

جریان اباحه‌گری یکی از شایع‌ترین روش‌های نوین فکری در تأثیرگذاری بر فرهنگ اسلامی است، که خاستگاه آن غرب است و فرهنگ جامعه دین‌دار، مخصوصاً نسل جوان را در معرض خطر انحراف اخلاقی قرار داده است. مکاتب مختلفی چون اومانیسیم و لیبرالیسم با تعابیری که از انسان و خانواده و آزادی و جایگاه آنان دارند در رشد و نمو اباحه نقش بسزایی ایفا کردند و با تبلیغات گسترده خود نقش مهمی در تبلیغ و ترویج آن داشتند. مهم‌ترین اصل این مکاتب اصالت بخشیدن به انسان و محوریت قرار دادن تمام خواسته‌های اوست. آزادی در هم‌جنس‌گرایی، شراب‌خواری و باده مستی، ترویج فرهنگ برهنگی از بارزترین دستاوردهای مکتب اومانستی است. غربی‌ها در راستای تأثیرگذاری بر فرهنگ اسلامی بر اساس تفکر اباحه سعی در انحطاط فرهنگ اسلامی دارند. فرهنگ غیرمادی نسبت به فرهنگ مادی بیشتر متأثر از این اصل است؛ زیرا فرهنگ غیرمادی مشتمل بر ارزش‌ها، باورها و هنجارهای یک جامعه است. پیشینه اباحه‌گری در غرب به افول قرون وسطی و سرکار آمدن دوران رنسانس برمی‌گردد. ابزار و وسایل ارتباط‌جمعی از جمله رسانه‌ها زمینه‌ساز ترویج سهل این تفکر شده است. آسیب‌شناسی فرهنگ اسلامی و شناخت اصل اباحه و نمادهای آن در جامعه راهکاری برای مبارزه با آن است. دین اسلام با ارائه مستندات و دلایل قوی خود در رابطه با جایگاه انسان و خانواده و آزادی توانسته است به بیان آسیب‌های فرهنگی از جریان اباحه‌گری و مقابله با آن بپردازد. مؤثرترین شیوه برای خشکاندن این تفکر شناخت همه‌جانبه اباحه، تقویت بینش دینی مردم و عمل به فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. از طرفی عدم شناخت و آگاهی، ضعف نخبگان و خواص، تعارض هنجارها، فقر و تنگ‌دستی می‌تواند عوامل اصلی در تأثیرپذیری فرهنگ اسلامی از اباحه باشد. با شناخت نقاط ضعف و قوت فرهنگ

اسلامی می‌توان در برابر این جریان انحرافی که نوعی جنگ نرم یا شبیخون فرهنگی است مقابله کرد و مانع از گسترش آن در جامعه شد. جریان اباحه‌گری، اگر قابل ریشه‌کشی نباشد قطعاً امکان کنترل و محدود ساختن آن وجود دارد.

منابع

- ابوالقاسمی، محمدجواد. (۱۳۸۳ش). *پژوهشی در چالش‌های توسعه‌ی فرهنگی*، ناشر مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری عرش پژوه، تهران.
- اِسماور، لاری. (۱۳۷۹ش). *ارتباط بین فرهنگ‌ها، مترجم غلامرضا کیانی*، نشر باز، تهران.
- تقی‌پور، علی. (۱۳۷۱ش). *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی*، ش ۳، تهران.
- جاودانی شاه‌دین، حمید. (بی‌تا). *درآمدی بر شناخت ابعاد تهاجم فرهنگی*، شماره ۳۵، تهران.
- جعفری، محمد تقی. (۱۳۷۶ش). *فرهنگ پیرو، فرهنگ پیشرو*، نشر رجا، تهران.
- جمعی از نویسندگان. (بی‌تا). *زمینه‌ی روانشناسی، مترجم سعید شاملو*، نشر رشد، تهران.
- حرعاملی، محمد بن حسن. (۱۳۷۸ش). *وسائل الشیعه*، نشر مکتبه‌ی الاسلامیه، تهران.
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۴۴ش). *لغت نامه دهخدا*، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- رازی، نجم الدین. (۱۳۶۵ش). *مرصاد العباد*، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران.
- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۲ش). *جامعه‌شناسی ارتباطات*، نشر اطلاعات، تهران.
- شاهد خطیبی، حسین / (بی‌تا). *تهاجم فرهنگی*، بی‌جا.
- صدیق سروسنانی، رحمت الله. (بی‌تا). *آسیب شناسی اجتماعی*، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- طهماسبی، احمد. (۱۳۸۲ش). *شبیخون فرهنگی*، انتشارات یاقوت، قم.
- علمداری، شهرام. (۱۳۸۷ش). *ناتوی فرهنگی*، نشر رضویه، تهران.
- فاضل میبیدی، محمد تقی. (۱۳۸۳ش). *دینداری و آزادی*، انتشارات آفرینه، تهران.
- فخار طوسی، جواد. (۱۳۸۱ش). *رسانه‌های گروهی*، نشر تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(۵)، تهران.
- قنادان، منصور. (۱۳۷۵ش). *جامعه‌شناسی: مفاهیم کلیدی*، نشر آوای نو، تهران.
- کازینو، ژان. (بی‌تا). *جامعه‌شناسی وسایل ارتباط جمعی*، مترجم ساروخانی، نشر اطلاعات، تهران.
- کاظمی، علی اصغر. (۱۳۷۷ش). *بحران جامعه مدرن*، نشر فرهنگ اسلامی، تهران.

- ----- (۱۳۸۴ش). *والکری‌ها*، مترجم سوسن اردکانی، نشر نگارستان، تهران.
- کمال طلب، صادق. (۱۳۸۰ش). *فرهنگ غرب در جدال فرهنگ اسلامی*، نشر یاران، قم.
- کوئن، بروس. (۱۳۷۲ش). *مبانی جامعه‌شناسی*، مترجم توسلی، انتشارات سمت، تهران.
- مجلسی، محمدباقر. (۱۴۰۴ق). *بحار الانوار*، نشر مؤسسه وفا، بیروت.
- معین، محمد. (۱۳۴۲ش). *فرهنگ معین*، انتشارات امیرکبیر، تهران.
- مریجی، شمس‌الله. (۱۳۸۷ش). *عوامل مؤثر در انحراف ارزش‌ها*، نشر دفتر عقل، تهران.
- مصاحب، غلامحسین. (۱۳۵۴ش). *دایرة المعارف فارسی*، انتشارات فرانکلین، تهران.
- نوذری، حسینعلی. (۱۳۷۹ش). *صورت بندی مدرنیته و پست مدرنیته*، انتشارات نقش جهان، تهران.
- نصیری، علی. (۱۳۷۴ش). *کاستی‌ها و بایستگی‌ها*، نشر سازمان روحانیت، تهران.
- نصر، سیدحسین. (۱۳۷۳ش). *جوان مسلمان و دنیای متجدد*، ترجمه مرتضی اسعدی، طرح نو، تهران.